

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет

Кафедра філософії гуманітарних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зам. декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

«__» _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРА МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН

для студентів

Галузь знань
Спеціальність
освітній рівень
вид дисципліни

05 Соціальні та поведінкові науки
052 Політологія
Бакалавр
Вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2019/2020</u>
Семестр	6
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	екзамен

Викладач: Левченко Євгенія Вікторівна, к.ф.н., доцент кафедри філософії гуманітарних наук

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2019

Розробник: *Левченко Євгенія Вікторівна, к.ф.н., доцент., доцент кафедри філософії гуманітарних наук*

Затверджено

«_____» _____ 2019 р.

Зав. кафедри філософії гуманітарних наук

_____ (Приятельчук А.О.)

Протокол № 1 від «27» серпня 2019р.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол від «_____» _____ 2019 року №__

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – оволодіти комплексом знань про сутність та зміст культури міжнародних відносин. Сформувати «мультикультурну» особистість в полікультурному середовищі. Навчити студентів коректному спілкуванню при міжкультурних та міжнародних контактах, самостійно аналізувати та уникати міжособистісних конфліктів в процесі спілкування з представниками інших націй і культур.

2. Вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** основні етапи та характеристики історико-культурного процесу утворення націй; теорії корпоративної культури, риторику, етику ділового спілкування; понятійно-категоріальний апарат культурології, культурної антропології, психології, соціології, етнології; володіти основними знаннями лінгвистичної.

2. **Вміти** орієнтуватися в лінгвокультурному середовищі; співвідносити соціокультурні цінності та норми в процесі спілкування між представниками різних держав, народів, етносів, націй; володіти різними стилями та моделями поведінки при спілкуванні; визначати стратегію поведінки в незнайомих культурних співтовариствах; долати комунікаційні бар'єри в різних життєвих ситуаціях; почувати себе впевнено при міжкультурних контактах не дивлячись на упередженість та етнокультурну стереотипність. Вміти безконфліктно керувати в складній атмосфері культурних відмінностей.

3. **Володіти елементарними навичками** введення структурно-логічного дискурсу на засадах партнерства в межах переговорного процесу; підтримувати діалог професійного спрямування враховуючи міжетнічні і національні відмінності; укладати колективні угоди, договори, контракти з високим ступенем міжкультурної коректності; дотримуватись толерантної моделі поведінки в процесі ділових контактів з іноземними партнерами; вести чужою та ввічливо діалог в рамках Інтернет-комунікації дотримуючись правил мовленнєвого етикету; використовувати фахові інформативні джерела; працювати з іноземними першоджерелами.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Культура міжнародних відносин» належить до переліку дисциплін за вибором ЗВО та викладається у VI семестрі бакалаврату. Навчальна дисципліна знайомить студентів із засадничими етапами і особливостями розвитку етносів та націй в умовах сучасної глобалізації. Вона забезпечує особистісний і професійний розвиток студента та спрямована на формування полікультурної або мультикультурної особистості в сучасному глобальному світі. Особлива увага приділяється аналізу комунікації між представниками різних національних і лінгвокультурних спільнот, мовним стереотипам і нормам поведінки, усталеним моделям сприйняття та оцінювання явищ та предметів представниками різних націй та культур.

4. Завдання (навчальні цілі) – надати студентам цілісну систему знань про основні концепції предмету та головні підходи про утворення та розвиток етносів, націй, культур; проаналізувати зміни, які відбулися у характері розвитку націй за період її існування як академічної дисципліни. Ознайомитися з методологічними прийомами комунікативної поведінки в різних сферах людської життєдіяльності, особливо економічної, політичної, культурної; сформувати полікультурну особистість, що спроможна поділяти культурні погляди, цінності та норми інших національних та етнічних спільнот; обирати поведінкові сценарії у прийнятті соціокультурного контексту комунікантів.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4.	Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій
--	---------------------------------	----------------------	---------------------------

автономність та відповідальність)				оцінці 3 дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати і розуміти:			
1.1	Предмет, базові категорії та поняття навчальної дисципліни; теоретичні основи, значення та роль етнічного та національного чинників при культурних контактах; полікультурний характер сучасного світу;	лекція, самостійна робота	усна відповідь, дискусії, контрольна робота, конспекти першоджерел	2
1.2	змістовні відмінності між складовими компонентами культури міжнаціональних відносин, а саме патріотизмом та інтернаціоналізмом які доведені до крайності перетворюються на свої протилежності – шовінізм та космополітизм;	Лекція, семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	2
1.3	сучасні підходи до інтерпретації культури в міжкультурній та міжнаціональній комунікації; шляхи засвоєння особистістю культури, виявляти специфіку «чужорідної» культури, розуміти процес акультурації та причини появи «культурного шоку»;	лекція, семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	4
1.4	сучасні зміни культури в епоху глобалізації; значення національних та культурних змін для взаємодії культур, процес виховання толерантної особистості;	лекція, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	3
1.5	нові типи, види, форми та моделі міжнаціональної комунікації; схоплювати особливості міжособистісної комунікації в культурах Півночі та Півдня;	лекція, семінар, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	4
1.6	особливості вербального спілкування представників різних націй і культур; читати «мову тіла» для успішної взаємодії між представниками різних націй.	лекції, семінари,самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	10
	Вміти:			
2.1	логічно, послідовно та аргументовано усно і письмово висловлювати міркування щодо	семінари, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота,	6

	основних аспектів міжкультурної та міжнаціональної комунікації в контексті сучасного глобалізаційного поступу; демонструвати знання орієнтуючись на спеціалізовану науково-літературну базу зі спецкурсу;		конспекти першоджерел	
2.2	Застосовувати різні види та моделі комунікативної поведінки у різних ситуаціях - від професійних до світських; використовувати доцільні комунікативні стратегії в мовленнєвому спілкуванні; користуватися набутими знання з культури міжнаціональних відносин при введенні переговорів, зустрічах, презентаціях та у сфері трудових відносин; толерантно ставитися до представників інших культур не дивлячись на їхні національні цінності, норми, правила та переконання;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	7
2.3	виявляти, ставити та вирішувати дискусійні проблеми із застосуванням знань у галузі культури міжнаціональних відносин;	семінар, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	5
2.4	аналізувати та інтерпретувати першоджерела, виокремлювати та відтворювати смислову структуру тексту, виділяти основні ідеї, світоглядні позиції;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	9
2.5	реферувати, рецензувати й коментувати першоджерела та дослідницьку літературу з проблематики культури міжнаціональних відносин;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	7
2.6	критично, креативно і емпатійно оцінювати результати інтелектуальної праці;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	5
	Комунікація:			
3.1	демонструвати здатність ефективної комунікації в межах студентської групи, долаючи комунікативні бар'єри; використовувати різні	семінари, самостійна робота	усна відповідь	5

	засоби та прийоми комунікаційних стратегій на семінарських заняттях;			
3.2	брати участь у фахових дискусіях в процесі аудиторної роботи; вести дискурс стосовно кола знакових проблем у сфері культури міжнаціональних відносин;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, конспекти першоджерел	4
3.3	презентувати результати проведених досліджень в рамках культури міжнаціональних відносин у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, конспекти першоджерел	6
3.4	проявляти увагу і толерантність до іншої (й інакшої) думки у процесі комунікативного процесу.	семінари	усна відповідь	3
	Автономність та відповідальність:			
4.1	знаходити необхідну інформацію з різних джерел, упорядковувати її, оцінювати її достовірність, пояснювати значущість; обробляти, аналізувати, структурувати отриману інформацію при доповідях на семінарських заняттях;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, конспекти першоджерел	6
4.2	демонструвати вміння працювати в колективі та самостійно, проявляти ініціативність у дискусійних питаннях, відстоюючи власну думку; з повагою відноситися до різноманітних міркувань;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, конспекти першоджерел	4
4.3	Нести відповідальність за достовірність емпіричних даних при обговоренні різних питань у галузі культури міжнаціональних відносин; самостійно оцінювати якість виконаних індивідуальних робіт;	семінари, самостійна робота	усна відповідь,	5
4.4	Демонструвати вміння застосовувати знання у практичних ситуаціях в контексті міжособистісного спілкування.	семінари, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	3

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	2.4	2.6	3.2	3.3	3.4	4.3
Програмні результати навчання						

ПРН 1		+				
ПРН 3			+			
ПРН 7	+					
ПРН 9				+		
ПРН 11					+	
ПРН 12						+

7. Структура курсу: у курсі передбачено 2 змістовні частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів, з використання інтерактивних методів навчання. Завершується дисципліна екзаменом.

Перша частина курсу «Етапи формування культури міжнародних відносин» присвячена історії освоєння рідної культури, традицій, моральних цінностей, виникнення та розвитку міжнародного спілкування, культурі та культурному різноманіттю світу, шляхам засвоєння культури, проблемі «чужорідності» культур, природі етноцентризму та культурному релятивізму, поняттям «культурна ідентичність», «етнічна ідентичність», «національна ідентичність», «глобальна ідентичність», акультурації як процесу взаємного впливу різних культур. Зміни культури в епоху глобалізації.

Друга частина курсу «Комунікація в контексті міжнародних відносин» присвячена осмисленню поняття комунікації та її ролі в концепції культури, особливостям міжособистісної комунікації, міжнародної комунікації основним видам, функціям і моделям комунікації.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Частина1. Етапи формування культури міжнаціональних відносин				
1	Тема 1. Культура міжнаціональних відносин як академічна дисципліна	2		2
2	Тема 2. Поняття «культура» та її роль в міжнаціональній комунікації.		2	2
3	Тема 3. Поняття «народність», «етнос», «нація» в контексті глобальних перетворень.	2		2
4	Тема 4. Шляхи засвоєння культури: інкультурація та соціалізація	2		2
5	Тема 5. Проблема «чужорідності» культур та етноцентризм	2		4
6	Тема 6. Сучасний зміст понять «патріотизм» та «космополітизм». Феномен націоналізму та ксенофобії.	2		2
7	Тема 7. Мультикультуралізм та націоналізм		2	4

	– дві стратегії взаємодії.			
8	Тема 8. Процес акультурації в сучасному світі. Симптоматика «культурного шоку».	2		2
9	Контрольна робота	1		
Частина 2. Комунікація в контексті міжнаціональних відносин				
10	Тема 9. Комунікативний аспект міжнаціональних відносин	2	2	4
11	Тема 10. Мовна проблема міжнаціональних відносин	2		2
12	Тема 11. Національна та глобальна ідентичність	2	2	4
13	Тема 12. Національна психологія та проблеми спілкування її носіїв.	2		4
14	Тема 13. Національний менталітет, його вплив на міжнаціональні відносини.	2	2	2
15	Тема 14. Динаміка культури. Культурна глобалізація сучасного світу.			2
16	Тема 14. Геопростір, його вплив на формування особистості і суспільства	2	2	4
17	Індивідуальна самостійна робота: міжнаціональне спілкування (Арабська, Азійська, Американська моделі спілкування у європейських країнах).			10
18	Контрольна робота	1		
	ВСЬОГО	26	12	52

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

лекцій – 26 год.

семінарів – 12 год.

самостійної роботи- 52 год.

8. Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.6), що складає 25% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.6); (комунікація 3.1-3.4); (автономність та відповідальність 4.1-4.4), що складає 75% загальної оцінки.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин та виконання самостійних робіт.

Оцінювання за формами контролю:

Види робіт		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 бали	Max – 60 балів
Усна відповідь ¹		«2» x 6 = 12	«4» x 6 = 24
Конспекти першоджерел		«1» x 6 = 6	«2» x 6 = 12
Контрольна		«6» x 1 = 6	«8» x 1 = 8

робота 1.			
Контрольна робота 2.		«6» x 1 = 6	«8» x 1 = 8
Самостійна індивідуальна робота	Написання доповіді – міжнаціональна комунікація (Арабська, Азійська, Американська моделі, спілкування у європейських країнах).	«6» x 1 = 6	«8» x 1 = 8
¹ а) усною відповіддю студента на семінарському занятті вважається доповідь (повне і концептуальне розкриття окремого запитання семінару), доповнення, анонсована дискусія, аргументована точка зору, відповідь на проблемні запитання; б) у разі відсутності студента на семінарському занятті, розглянуті на семінарі питання відпрацьовуються у письмовій формі; в) загальна кількість балів за аудиторну роботу складає 30% від семестрової кількості балів.			

Підсумкове оцінювання у формі екзамену: підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як сума балів за систематичну роботу впродовж семестру. Екзамен виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру. Таким чином, підсумкова оцінка складається із суми семестрової кількості балів (відповідей на семінарських заняттях, написанні контрольних робіт та конспектів першоджерел) та індивідуальної самостійної роботи.

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / екзамен	Підсумкова оцінка
Мінімум	36	24	60
Максимум	60	40	100

Студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав менше **36 балів**. Для допуску до екзамену студент має здати контрольні роботи та індивідуальну самостійну роботу, конспекти першоджерел. Екзаменаційна оцінка не може бути меншою **24 балів** для отримання загальної позитивної оцінки за курс.

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно Fail	0-59

Критерії оцінювання:

1. Усна відповідь:

3,5-4 бали – повна, концептуальна, послідовна, з використанням основної і додаткової літератури, з визначенням категорій і понять, з відповіддю на додаткові і уточнюючі запитання, із заглибленням у сучасний інтелектуальний і соціокультурний контекст, з креативним використанням загальних соціально-гуманітарних знань;

2,5-3 бали – достатня, концептуальна, послідовна, з визначенням категорій і понять, з використанням основної літератури, з відповіддю на уточнюючі запитання, із розумінням проблеми у зрізі власної життєдіяльності;

1,5-2 бали – неповна, фрагментарне розкриття проблеми, з частковим використанням основної літератури, артикуляція відповіді поза концептуальним контекстом, містить суттєві неточності, апелює до інформації з не ідентифікованих I-net джерел, а не до елементів знання чи досвіду;

0,5-1 бал – фрагментарна, еkleктична, «не в тему», має суттєві помилки, без використання основної і додаткової літератури, посилання на не ідентифіковані I-net джерела, артикуляція відповіді з гаджета.

2. Доповнення / дискусія:

2,5-3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми;

2 бали – доповнення змістовне;

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію.

3. Контрольна робота:

6-8 балів – повна і концептуальна відповідь на всі завдання зазначені в роботі, коректні визначення понять та категорій, ґрунтовно викладений матеріал в якому розкриті сутнісні і структурні співвідношення, взаємозв'язки окреслених елементів, глибокі інтерпретації висловів, чітке розуміння історичних етапів міжкультурної комунікації;

3-5 балів – повна відповідь не на всі завдання, змістовні визначення понять і категорій, належні інтерпретації висловів, достатньо послідовне розуміння сутності та значення міжкультурної комунікації в глобалізаційному просторі; ґрунтовне розкриття, співвідношення взаємопов'язаних процесів в міжкультурному середовищі;

2 бали – не повна відповідь на завдання, еkleктичні визначення понять і категорій, поверхнева інтерпретація висловів, непослідовне трактування історичної ретроспективи академічної дисципліни – міжкультурної комунікації; перекошування понять та їх смислового навантаження, незнання персоналій навчальної дисципліни, розкриття співвідношення виокремлених аспектів лише через наведення їх загальних характеристик.

1 бал – відсутня відповідь на більшу частину завдань, демонстрація не самостійності у розв'язанні завдань.

6. Екзамен (оцінюються окремо – письмова відповідь на два питання, зазначені в переліку запитань, що виносяться на екзамен):

16-20 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, наводить визначення основних понять, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує основні принципи і положення, демонструє розуміння етапів і логіки історико-філософського процесу, виявляє знання основної і додаткової літератури курсу;

10-15 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але недостатньо аргументовано, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє загальне розуміння історико-філософського процесу;

5-9 балів – студент загалом володіє навчальним матеріалом, але не демонструє цілісності засвоєних знань, відповідь має неузгоджений характер, присутні невідповідності у тлумаченні періодів і логіки історико-філософського процесу;

1-4 бали – студент не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його

викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань, наводить еkleктичні визначення понять і категорій, демонструє непослідовне трактування історії філософії та перекручування термінів і персоналій.

7. Індивідуальна самостійна робота

Самостійна робота студента передбачає собою написання змістовної доповіді – міжнаціональне спілкування у аспекті (Арабська, Азійська, Американська моделі, спілкування у європейських країнах). Студент на свій розсуд вибирає, які моделі країн він буде досліджувати, аналізувати в практичній площині. Робота не повинна мати описовий характер. Варто зазначити, який вплив в комунікативному аспекті має та чи інша модель на характер і ведення переговорів у міжнародному співтоваристві.

Максимально робота оцінюється у **8 балів**, якщо вона носить самостійний характер, логіку викладу матеріалу, в повній мірі розкриває сутність національної культури, що досліджується; специфіку культури спілкування у вибраній країні; містить авторську аналітику і узагальнення. Робота має науковий характер.

Мінімально робота оцінюється **від 3 до 5 балів**, якщо вона не демонструє власну специфіку дослідження, доповідь не змістовна, відсутня структура викладу матеріалу, не в повній мірі відображена специфіка національної культури, що обрана студентом, чітко не окреслена культура спілкування тієї чи іншої моделі, відсутнє авторське бачення перспективності крос-культурних стосунків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна: (Базова)

1. **Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В.** Психологія спілкування: навч. посібник [для std. вищ. навч. закл.] / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка. – Х.: НФаУ, 2011. – 132 с.
2. **Косенко Ю.В.** Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. [Текст] / Ю.В. Косенко. – Суми.: Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
3. **Кручек В.А.** Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навч. посібник [Текст] / В.А. Кручек. – К.: ДАКККиМ, 2010. – 273 с.
4. **Манакін В.М.** Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. [Текст] / В.М. Манакін. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 288 с. (Серія «Альма-матер»).
5. **Сайтарли І.А.** Культура міжособистісних стосунків: навч. посіб [Текст] / А.І. Сайтарли. – К.: Академвидав, 2007. – 240 с.
6. **Селіванова О.О.** Основи теорії мовної комунікації [підручник для студ. Напрямку «Філологія» ВНЗ аспірантів, викл.] / О.О. Селіванова. – Черкаси.: Чабаненко Ю.А., 2011. – 350 с.

Додаткова:

1. **Бацевич Ф.С.** Словник термінів міжкультурної комунікації [Текст] / Ф.С. Бацевич. – К.: вид-во «Довіра», 2007. – 205 с.
2. **Берри Д.У.** Аккультурація и психологическая адаптация [Текст] / Д.У. Берри; [пер. с. англ. И. Шолохова] – М.: Наука, 2002. – 296 с.
3. **Бугайски М.** Язык коммуникации [Текст] / М. Бугайски; [пер. с польск. Э.Г. Артеменко, под ред. О.А. Шипилова]. – Харьков.: Изд-во Гуманитарный центр, 2010. – 544 с.
4. **Гриффин Эм** Коммуникация: теории и практики [Текст] / Э. Гриффин; [пер. с. англ. А. Науменко]. – М.: Изд-во Гуманитарный центр, 2015. – 688 с.
5. **Донец П.Н.** Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики [Текст] / П.Н. Донец. – Х.: Штрих, 2002. – 386 с.
6. **Землянова Л.М.** Зарубежная коммуникативистика в преддверии информационного общества. Толковый словарь терминов и концепций [Текст] / Л.М. Землянова. – М.: Изд-во МГУ, 1999. – 301 с.

7. **Козловець М.А.** Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації. Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУім. І. Франка, 2009. – 558 с.
8. **Кочетков В.В.** Деловые культуры в международном сотрудничестве [Текст] / В.В. Кочетков. – М.: Социум, 2002. – 366 с.
9. **Кузнецова Е.В.** Понимание коммуникации в гуманитарном знании [Текст] / Е.В. Кузнецова // Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. – 2010. – Том.16. – №3. – С.26-30.
10. **Куропятник А.І.** Мультикультуралізм: ідеологія та політика соціальної стабільності поліетнічних товариств // Журнал соціології та соціальної антропології. – 2000., Т.3, №2.
11. **Лебедева Н.М.** Введение в этническую и кросс-культурную психологию: учебное пособие [Текст] / Н.М. Лебедева. – М.: Ключ-с, 1999. – 224 с.
12. **Махній М.М.** Етнопсихологія і міжкультурна комунікація [Текст] / М.М. Махній. – Чернівці: Видавець Лозовий В.М., 2015 – 256 с.
13. **Межкультурная коммуникация в условиях глобализации:** учеб. пособ. [Текст] / В.С. Глаголев, Н.И. Бирюков, Н.Н. Зарубина, Т.В. Зонова, А.Н. Самарин, М.В. Силантьева. – М.: Проспект, 2015.– 200 с.
14. **Мерманн Э.** Коммуникация и коммуникабельность. Практические рекомендации для открытой коммуникации [Текст] / Э.Мерманн; [науч. ред. А.А. Киселева; пер. с нем. Е.А. Высочина, А.В. Коченгина и др.]. – Х.: Из-во Гуманитарный Центр, 2015. – 260 с. (Серия: Коммуникация. Прикладная лингвистика).
15. **Коптельцева Г.** Межкультурная коммуникация. Теория и тренинг: учебно-методическое пособие [Текст] / Ю. Рот, Г. Коптельцева. – М.: Издательство: Юнити-Дана, 2012. – 223 с.
16. **Симонова Л.М.,** Стровский Л.Е. Кросс-культурные взаимодействия в международном предпринимательстве. [Текст] / Л.М. Симонова, Л.Е. Стровский. - М.: Юнити-Дана, 2003. - 190 с.
17. **Словарь** по межкультурной коммуникации: понятия и персоналии [Текст] / В.Г. Зинченко, В.Г. Зусман, З.И. Кирнозе, Г.П. Рябов. – М.: Флинта: Наука, 2010. – 136 с.
18. **Словарь** терминов межкультурной коммуникации [Текст] / И.Н. Жукова, М.Г. Лебедько, З.Г. Прошина, Н.Г. Юзefович; [под. ред. М.Г. Лебедько и З.Г. Прошиной]. – М.: ФЛИНТА: Наука, 2013. – 632 с.
19. **Терборн Г.** Мультикультурные общества [Текст] / Г. Терборн // Социологическое обозрение. – 2001. – Том 1, № 1. – С.49-55.
20. **Тлостанова М. В.** Множественная идентичность в контексте концепции транскультурации [Текст] / М.В. Тлостанова // Личность. Культура. Общество. Том. XII. – 2010.– Выпуск 4(59-60). –С.142-156.
21. **Чивилев А.А.** Межличностная коммуникация как объект исследования [Текст] / А.А. Чивилев // Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусства. – 2015. – №3(43). – С.46-49.
22. **Хельд Д., Гольдблатт Д., Макгрю Э., Перратон Дж.** Глобализация, культура и судьбы наций [Текст] / Д. Хельд, Д. Гольдблатт, Э. Макгрю, Жд. Перратон // Глобальные трансформации. Политика, экономика, культура; [пер. с англ. В.В. Сапова и др.]. – М.: Праксис, 2004. –С.386-441.
23. **Шарков Ф.И.** Коммуникология: основы теории коммуникации: учебник для бакалавров [Текст] / Ф.И. Шарков. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2013. – 488 с.
24. **Шаров К. С.** Мужчины и женщины в вербальной коммуникации: проблема гендерлекта [Текст] / К.С. Шаров // Вопросы философии. – 2012. – № 7. – С. 38–51.
25. **Яковлев, И.П.** Ключи к общению. Основы теории коммуникаций [Текст] / И.П. Яковлев. – СПб.: Авалон, Азбука-классика, 2006. – 240 с.
26. **Яровой И.С., Воробец Л.В.** Вербальная коммуникация: извинения в разных культурах [Текст] / И.С. Яровой, Л.В. Воробец // Успехи современного естествознания. – 2012. – №5. – С.36-42.

ПЕРЕЛІК ПЕРШОДЖЕРЕЛ

1. Андрос Є.І. Всезагальне і індивідуальне у культурі за умов глобалізації / Є.І.Андрос // Культура в умовах глобалізації. К. – 2005. – 85-92 с.
2. Антагонізм та примирення у мультикультурних середовищах за ред. Я.Курчевського, О.Герман, наук.ред.Киридон А.М. [пер. з польської]. – Издательство «Ника-Центр». – 2017. – 512 с.
3. **Атватер И.Я.** Я вас слушаю...[Текст] / И.Я. Атватер; [перс. с англ.] // Психология внимания. Хрестоматия / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2001. – С.825-850.
4. **Бауман З.** Глобализация последствия для человека и общества / З.Бауман. [перевод с англ. М.Л. Коробочкина], (ред. Е.В. Яновская), – М.: “Весь мир”, 2004. – 188 с.
5. **Бауман З.** Индивидуализированное общество [пер. с англ. под ред. В.Л.Иноземцева] / З.Бауман. – М.: Логос. – 2005. – 390 с.
6. **Бауман З.** Актуальность Холокоста [пер.с англ. Сергея Кастальского и Михаила Рудакова] / З.Бауман. – М.: Издательство Европа. – 2010. – 316 с.
7. **Бек У.** Влада і контрвлада в добу глобалізації. Нова світова політична економія. – К.: Издательство «Ника-Центр». – 2011. – 408 с.
8. **Берри Дж.У.** Аккультурация и психологическая адаптация: обзор проблемы [Текст] / Дж.У. Берри // Развитие личности. – 2001. – №3-4. – С.183-193; 2002. – №1. – С.291-296.
9. **Бергер П., Хантингтон С.** Многоликая глобализация: Культурное разнообразие в современном мире [Текст] / П. Бергер, С. Хантингтон; [пер. с англ. В.В. Сапова, под ред. М.М. Лебедевой]. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 379 с.
10. **Бжезінський З.** Вибір: світове панування чи світове лідерство [пер. з англ. Андрія Іщенка] / З.Бжезінський. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». – 2006. – 203 с.
11. **Валлерстайн И.** Национальное и универсальное: Возможна ли всемирная культура? [Текст] / И. Валлерстайн; [пер. с англ. П.М. Кудюкина. под общ.ред. Б.Ю. Кагарлицкого] // Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. – СПб.: Университетская книга, 2001. – С. 131–150.
12. **Вальденфельс Б.** Своя культура и чужая культура. Парадокс науки о «Чужом» [Текст] / Б. Вальденфельс // Логос. – 1994. – №6. – С.77-94.
13. **Вояковський Д.** Ментальні кордони в Європі без кордонів [пер. з польської] / Д.Вояковський. – Издательство «Ника-Центр». – 2012. – 320 с.
14. **Гестеланд Р.** Кросс-культурное поведение в бизнесе. Маркетинговые исследования, ведение переговоров, поиски источников поставок и рынков сбыта, менеджмент в различных культурах [Текст] / Р. Гестеланд. – Днепропетровск.: Баланс-Клуб, 2003. – 288 с.
15. **Герц К.** Польза разнообразия [Текст] / К. Герц // THESIS: теория и история экономических и социальных институтов и систем: Мир человека. – Осень. 1993. – Т.1. Вып.3. – С.168-184.
16. **Глобальні модерності.** [пер. з англ. Т.Цимбала] / за ред. М.Фезерстоуна, С.Леша, Р.Робертсона. – К.: Издательство «Ника-Центр». – 2013. – 400 с.
17. **Колобкова Н.Н.** Кросс-культурные коммуникации в бизнесе [Текст] / Н.Н. Колобкова // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. Section 6. Linguistics. – 2014. – С.80-83.
18. **Лотман Ю.М.** Автокоммуникация: «Я» и «Другой» как адресаты (О двух моделях коммуникации в системе культуры) [Текст] / Ю.М. Лотман // Семиосфера. – СПб.: Искусство-СПб, 2004. – С.163-177.
19. **Луман Н.** Что такое коммуникация? [Текст] / Н. Луман // Социологический журнал. – 1995. – №3. – С.114-141.
20. **Мердок Дж.** Фундаментальные характеристики культуры [Текст] / Дж. Мердок; [пер. с англ. В.Г. Николаева; сост. С.Я. Левит // Антология исследований культуры. Т.1. Интерпретация культуры. – СПб.: Университетская книга, 1997. – С.49-57. (Культурология XX век).

21. **Николс М.** Искусство слушать. Почему мы разучились слышать друг друга? [Текст] / М.Николс; [перс. с англ. А. Чепалова]. – М.: Эксмо, 2016. – 340 с.
22. **Парк Р.Э.** Размышления о коммуникации и культуре [Текст] / Р.Э. Парк; [пер. с англ. В.Г. Николаева; вступ. ст. Я.В. Чеснова] // Избранные очерки. – М.: ИНИОН РАН, 2011. – С.140-158.
23. **Сміт Е.** Національна ідентичність [Текст] / Е. Сміт; [пер. з англ. П. Тарашука]. – К.: Основи, 1994. – 224 с.
24. **Сміт Е.** Нації та націоналізм в глобальну епоху / Е.Сміт. – К.: Издательство Ника-Центр. – 2013. – 278 с.
25. **Фаст Дж., Холл Э.** Язык тела. Как понять иностранца без слов [Текст] / Дж. Фаст., Э. Холл; [пер. с англ. Ю.В.Емельянова] – М.: Вече: Персей: АСТ, 1995. – 429, [2] с. – (Self-Help).
26. **Фукума Ф.** Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию: Пер. с англ. / Ф. Фукуяма. — М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. — 730
27. **Хантингтон С.** Кто мы? Вызовы американской национальной идентичности. [Текст] / С. Хантингтон; [пер. с англ. А. Башкирова]. – М.: АСТ Транзиткнига, 2004. – 635 с. – (Philosophy).